

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Maliye Araştırma Merkezi Konferansları
47. Seri / Yıl 2005
Prof. Dr. Türkan Öncel'e Armağan

**500 BÜYÜK FİRMA İÇİNDE
YABANCI SERMAYE KAYNAKLI
FİRMALARIN 2003 PERFORMANSI**

Doç. Dr. Güliden ÜLGEN

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
İktisat Bölümü
İktisat Teorisi Anabilim Dalı

ÖZET

Günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından doğrudan yabancı sermaye yatırımları büyük önem arz etmektedir. Bu ülkeler istikrarlı ve hızlı kalkınmayı finanse edebilecek bu tür yabancı yatırımları çekme konusunda yoğun rekabet içinde bulunmaktadırlar. Bilindiği üzere sanayi sektörü Türk ekonomisinin ana sektörü olup; ekonominin tümü üzerindeki etkisi büyüktür. Sanayi sektörünün % 50' si ve imalat sanayinde de % 60' ın üzerinde bir ağırlığa sahip kuruluşları kapsayan ISO-500 çalışması bu nedenle önemli bir referans niteliğindedir. Çalışmada doğrudan yabancı yatırımlar açısından Türkiye değerlendirilirken; Türkiye'nin beşyüz büyük sanayi kuruluşu ile bunların içinde yer alan yabancı sermaye kaynaklı firmaların mali yapısı ve finansal oranlarına ilişkin çeşitli bilgiler sunulmuştur. Bu bilgiler ışığında 2000 ve 2001 krizlerinin ardından 2003 ve 2004 yıllarında ekonomide belirlenen hedefler doğrultusunda pozitif gelişmelerin yaşandığı görülmektedir.

ABSTRACT

Today especially for developing countries, direct foreign capital investments present great importance. This countries are in an intensive competition to attract this sort of foreign investments which can finance stable and rapid development. As known, industrial sector being the main sector of Turkish Economy has a great effect at all over the economy. That's why, ISO-500 study which comprises % 50 of industrial sector and % 60 of manufacture sector has the characteristics of an important reference. In the study, while Turkey is being evaluated by the aspect of direct foreign investment, various informations presented about financial structure and financial ratios of Turkey's 500 leading industrial organization which includes foreign capital oriented firms. With the help of these informations in the period of 2003-2004, following 2000-2001 depressions, positive progressions can be observed according to the targets determined in the economy.

GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme ve uluslararası ekonomik entegrasyon hareketlerindeki gelişmelerde doğrudan yabancı sermaye yatırımları aktif bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle son yıllarda ülkelerin hızlı ve istikrarlı kalkınmalarını finanse edecek sağlam dış kaynak arayışı açısından doğrudan yabancı sermaye yatırımları büyük önem taşımaktadır.

Ulusal kalkınmayı finanse etmede etkin bir araç olan yatırımları çekme konusunda ülkeler arasında son derece şiddetli bir rekabet hüküm sürmektedir. Bunun için ülkeler yabancı sermaye ile ilgili farklı düzenleme ve uygulamalara gitmekte; yabancı sermaye rejimlerini daha fazla liberalize etmektedirler.

Doğrudan yabancı yatırımlar açısından Türkiye'yi değerlendirdiğimizde, dünyadaki genel trendin aksine yıllar itibariyle Türkiye' de yabancı sermaye girişlerinde arzu edilen gelişmenin sağlanmadığı görülmektedir. 2003 yılı itibariyle Türkiye'de izin verilen sermaye toplamı 35.203 milyon \$ iken fiili giriş 16.372 milyon \$'da kalmıştır. Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerinin başlamasıyla gündemin en önemli konularından biri olacak doğrudan yabancı yatırımların artış kaydedebilmesi belirli standartların sağlanması ile mümkün olacaktır. Türkiye'de standartların yükselmesi ile birlikte imajının da iyileşmesi sermaye girişine katkı sağlayacaktır.

Çalışmada 2003 yılı faaliyetleri ile ilgili olarak İstanbul Sanayi Odası (İSO)'nın 'Türkiye' de 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' konusunda yapılan araştırmaya dayanılarak bu firmalar içinde yer alan Yabancı Sermaye Kaynaklı (YSK) firmaların mali ve ekonomik verileri incelenerek değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Söz konusu firmaların verileri değerlendirilirken; hem önceki yıllarla karşılaştırmalar yapılmış, hem de Türk ekonomisinde önemli paya sahip olan beşyüz büyük firma içindeki paylarının ne düzeyde olduğu incelenmek istenmiştir. İncelediğimiz bu dönem Türkiye'nin Kasım-2000 ve Şubat-2001' de yaşadığı ekonomik kriz sonrası ekonominin rayına oturmaya çalıştığı dönemdeki gelişmelere de ışık tutar niteliktedir.

I. 500 BÜYÜK FİRMA İLE YSK'LI FİRMALARIN EKONOMİK DURUMU

Türkiye'de 2003 yılı itibariyle faaliyette bulunan yabancı sermaye kaynaklı firma sayısı 3826'sı OECD ülkeleri, 1227'si İslam ülkeleri, 924'ü Orta ve Güney Amerika ülkeleri, 534'ü de Doğu Avrupa ülkeleri olmak üzere toplam 6584'tür.

Çalışmada ele alınan 500 büyük sanayi kuruluşunun kapsamı hemen her yıl bir önceki yıla göre bir ölçüde değişmekte, bazı kuruluşlar bu liste dışında kalırken; listeye yeni girişler olmaktadır. Türkiye'de İSO'nun üretimden satışlar kriterine göre yaptığı sıralamada 2003 yılında beşyüz büyük firma arasında yabancı sermaye kaynaklı firma sayısı 135 tane dir. Bu rakam 2002 yılında 112, 2001 yılında 113, 2000 yılında ise 111'dir.

Yıllar itibariyle beşyüz büyük firma ile bunlar içinde yer alan yabancı sermaye kaynaklı firmalara ait veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1'de açıklanan verilere dayanılarak yapılan inceleme sonucunda beşyüz büyük firmanın üretimden satışları 2003 yılında bir önceki yıla göre % 25.6 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde 135 yabancı sermaye kaynaklı firmanın üretimden satışları ise % 46.3 oranında artış kaydetmiştir.

Beşyüz büyük firmanın 2003 yılında toplam satışları % 28,1 oranında artış gösterirken; yabancı sermaye kaynaklı firmaların satış hasılatı artışı % 47,8 düzeyinde gerçekleşmiştir.

2003 yılında ekonomideki olumlu performans paralelinde beşyüz büyük firmanın brüt katma değerindeki artış oranı % 23,6 iken; yabancı sermaye kaynaklı firmaların 2003 yılında yaratmış oldukları brüt katma değer bir önceki yıla göre % 76,9 oranında artış kaydetmiştir. Bu durum firmaların faaliyetleri sonucu yarattıkları kaynakların

payını arttırdıklarını göstermektedir. Burada ifade edilmesi gereken önemli bir konuda 2003 yılında beşyüz büyük firmanın yarattığı brüt katma değerın Türk sanayi sektörünün % 52,6'lık kısmını oluşturmasıdır.

2003 yılı verilerini öz sermaye açısından değerlendirdiğimizde beşyüz büyük firmanın öz sermayelerininin 2003'te 2002'ye göre % 40,8 artış kaydettiği görülmektedir. Yabancı sermaye kaynaklı firmalarda ise bu artış % 64,3 düzeyindedir. Bu durum varlıkların daha büyük bir bölümünün öz sermaye ile fonlandığını göstermektedir. 2003 yılında 2002 yılında olduğu gibi kuruluşların öz sermaye yapılarınının kaynak sağlama açısından daha sağlıklı hale geldiği görülmektedir. Bu yapıda sürdürülebilirliğin sağlanması hem firmaların hem de ekonominin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

2003 yılında beşyüz büyük firmadan 427'si kar ederken 73 firma zarar etmiştir. 2002 yılında ise 401 firma kar, 99'u zarar bildirmiştir. Böylece bir önceki yıla göre karlı firmaların oranı % 80,2'den % 85,4'e yükselirken, zarar eden firma oranı da % 19,8'den % 14,6'ya gerilemiştir. Yine 2003 verileri itibariyle beşyüz büyük firma içinde yer alan 135 yabancı sermaye kaynaklı firmadan 120 tanesi kar ederken 15 tanesi zarar etmiştir. 2002 yılında da 112 firmadan 92'si kar ederken 20 firma zarar bildirmiştir. Burada da bir önceki yıla göre karlı firma oranı % 88,1'den % 88,9'a yükselmiş, zarar eden firma oranı ise % 17,9'dan % 11,1'e düşmüştür.

Yaşanan krizlerden sonra ekonomide yakalanan olumlu performansta ihracat çok önemli bir rol oynamıştır. 2003 yılında Türkiye'nin ihracatı dolar bazında % 31 oranında artmıştır. Beşyüz büyük firmanın da ihracatta önemli başarı elde ettiği görülmektedir.İhracat verileri doğrultusunda 2002 yılında % 17,3 olan artış oranı 2003 yılında % 35,7'ye çıkmıştır.Aynı durum yabancı sermaye kaynaklı firmalar içinde geçerlidir. Beşyüz büyük firma içinde yer alan yabancı sermaye kaynaklı firmaların 2002 ihracat oranı % 23.2 iken, 2003'te % 49,4 düzeyine yükselmiştir. İhracata ilişkin verilerde görülen bu olumlu performansta özellikle ihracat ağırlıklı sektörlerde görülen gelişmelerin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Beşyüz büyük firmanın yarattığı istihdam krizlerin başladığı 2000 yılından 2003 yılına kadar düşüş trendi izlemiş, 2003 yılında ise bir önceki yıla göre % 2,7 oranında artış kaydederek 504.796'dan 518.532'ye yükselmiştir. 135 yabancı sermaye kaynaklı firmanın 2003 yılı artış oranı ise bir önceki yıla göre 100.694'ten 123.169'a çıkarak % 22,3 düzeyinde artış göstermiştir.

Tablo 1: BBF İLE YSK'LI FİRMALARIN EKONOMİK GÖSTERGELERİ (YTL / 1000 \$)

EKONOMİK GÖSTERGELER	YILLAR	BBF	YSKF
ÜRETİMDEN SATIŞLAR	2000	34,096,974,169.-	9,369,474,525.-
	2001	58,377,591,211.-	13,984,734,280.-
	2002	82,288,823,954.-	22,490,806,564.-
	2003	103,363,020,298.-	32,906,205,219.-
SATIŞ HASILATI	2000	43,967,514,233.-	12,054,482,096.-
	2001	70,777,324,414.-	17,243,657,715.-
	2002	101,770,649,671.-	27,629,320,769.-
	2003	130,411,260,926.-	40,837,807,295.-
BRÜT KATMA DEĞER	2000	13,324,945,919.-	3,547,311,151.-
	2001	19,139,029,323.-	3,994,572,253.-
	2002	37,762,956,797.-	6,618,858,338.-
	2003	46,695,462,729.-	11,709,735,470.-
ÖZ SERMAYE	2000	14,997,885,210.-	3,889,079,974.-
	2001	19,936,919,952.-	5,057,415,695.-
	2002	34,713,964,440.-	8,532,399,944.-
	2003	48,876,745,183.-	14,020,047,179.-
NET AKTİFLER TUTARI	2000	40,132,929,607.-	9,424,065,783.-
	2001	70,181,862,645.-	14,542,531,424.-
	2002	91,013,413,861.-	23,383,758,418.-
	2003	107,755,603,134.-	31,174,434,593.-
DÖNEM KARI	2000	1,497,780,468.-	930,972,960.-
	2001	(-339,275,396.-)	993,883,487.-
	2002	5,779,386,193.-	1,589,376,348.-
	2003	8,380,843,329.-	2,955,733,482.-
İHRACAT (Milyon \$)	2000	11,967,016.-	4,398,535.-
	2001	14,811,787.-	5,637,517.-
	2002	17,375,819.-	6,946,740.-
	2003	23,578,790.-	10,381,938.-
ÜCRETLE ÇALIŞAN ORTALAMASI	2000	558,288	105,120
	2001	526,314	103,183
	2002	504,796	100,694
	2003	518,632	123,169

II. 500 BÜYÜK FİRMA VE YSK'LI FİRMALARIN KARLILIK ORANLARI

Beşyüz büyük firma ile bunların içindeki yabancı sermaye kaynaklı firmaların karlılık oranlarına ilişkin veriler tablo-2'de yer almaktadır.

2003 yılında beşyüz büyük firma genelinde öz sermaye karlılığı oranı % 16,6' dan % 17,1' e yükselmiştir. Aynı durum bu firmaların bünyelerinde yer alan yabancı

sermaye kaynaklı firmalar içinde geçerli olup; 2002' de % 18.6 olan öz sermaye karlılığı 2003'te % 21,0 düzeyine çıkmıştır.

Net bilanço karının satış hasılatına oranı şeklinde hesaplanan satış karlılığı 2003 yılında beşyüz büyük firma genelinde % 6,4 düzeyinde gerçekleşmiş ve 2002'deki % 5,7'lik orana göre artış kaydetmiştir. Yabancı sermaye kaynaklı firmalarda da satış karlılığı oranı yükselmiş olup 2002'de % 5,7 iken 2003 yılında % 7,2' ye yükselmiştir. Bu durum firmaların daha önceki yıllara göre az da olsa kaynak yaratır hale geldiklerini göstermektedir.

Net bilanço karının net aktif toplamına oranı şeklinde belirlenen aktif karlılığına baktığımızda da gerek beşyüz büyük firma, gerekse bunların bünyesindeki 134 yabancı sermaye kaynaklı firmanın artış kaydettiği görülmektedir. Beşyüz büyük firmanın aktif karlılığı 2002 yılında % 6,4 iken 2003'te % 7,8 olmuştur. Yabancı sermaye kaynaklı firmalar için bu oranlar 2002' de % 6,8' den % 9,4 düzeyine çıkmıştır. Satış karlılığında olduğu gibi aktif karlılığında görülen nispi artışlar korunabilir ise, ekonomide de sürdürülebilir bir iyileşmenin gerçekleştirilmesi mümkün olabilecektir.

Tablo 2: BBF İLE YSK'LI FİRMALARIN KARLILIK GÖSTERGELERİ (%)

KARLILIK	YILLAR	BBF	YSKF
ÖZ SERMAYE KARLILIĞI (Kar / Öz sermaye)	2000	10,0	23,9
	2001	-1,7	19,6
	2002	16,6	18,6
	2003	17,1	21,0
SATIŞ KARLILIĞI (Kar / Satışlar)	2000	3,4	7,7
	2001	-0,4	5,7
	2002	5,7	5,7
	2003	6,4	7,2
AKTİF KARLILIĞI (Kar / Aktif Toplamı)	2000	3,7	9,8
	2001	-0,5	6,8
	2002	6,4	6,8
	2003	7,8	6,8

III. 500 BÜYÜK FİRMA İLE YSK'LI FİRMALARIN DEVİR HIZLARI

Bilindiği gibi firmaların finansal verimlilik göstergeleri olarak devir hızları kullanılmaktadır. Yine beşyüz büyük firma ile bunların içindeki yabancı sermaye kaynaklı firmaların varlık devir hızı ile öz sermaye devir hızlarına ilişkin veriler tablo-3'te yer almaktadır.

Devir hızlarından satış veya paraya dönüşüm çabukluğunu ifade eden varlık devir hızının 2003 yılında beşyüz büyük firma genelinde bir önceki yıla göre arttığı ve 1,12'den 1,21'e yükseldiği görülmektedir. Benzer durum yabancı sermaye kaynaklı firmalar için de geçerli olup, 1,18'den 1,31'e çıkmıştır. Varlık devir hızındaki artış 2003 yılında satışların varlıklardan daha hızlı arttığını göstermektedir. Gerçekten 2003 yılında beşyüz büyük firmada satışlar % 28,2 oranında artarken varlıklardaki artış oranı % 18,4 ile daha düşük düzeyde kalmıştır. Bu oranlar 135 yabancı sermaye kaynaklı firma içinde sırasıyla % 47,8 ile % 33,3 olup benzer durumu yansıtmaktadır.

Satışların öz sermayeye oranı şeklinde belirlenen öz sermaye devir hızına baktığımızda; hem beşyüz büyük firma genelinde hem de bunlar içinde yer alan 135 yabancı sermaye kaynaklı firmalarda 2003 yılında bir önceki yıla göre gerilediğini görmekteyiz. Beşyüz büyük firmada 2,93' ten 2,67' ye; 135 yabancı sermaye kaynaklı firmada da 3,24' ten 2,91' e düşmüştür. Öz sermaye devir hızının yavaşlamasının nedeni, satış hasılatının öz sermayeden daha yavaş artmasıdır. Zira 2003 yılında beşyüz büyük firmada öz sermaye % 40,8 oranında artarken satış hasılatındaki artış % 28,2 oranında kalmıştır. Yabancı sermaye kaynaklı firmalar için ise öz sermaye artışı oranı % 64,3 iken satış hasılatı artışı oranı % 47,8 olmuştur.

Tablo 3: BBF İLE YSK'LI FİRMALARIN DEVİR HIZLARI (KEZ)

DEVİR HIZLARI	YILLAR	BBF	YSKF
VARLIK DEVİR HIZI (Satışlar /Net Aktif Tutarı)	2000	1,10	3,52
	2001	1,01	1,18
	2002	1,12	1,18
	2003	1,21	1,31
ÖZSERMAYE DEVİR HIZI (Satışlar / Öz sermaye)	2000	2,93	3,10
	2001	3,55	3,41
	2002	2,93	3,24
	2003	2,67	2,91

Bu çalışma ile Türkiye'nin beşyüz büyük sanayi kuruluşu ile bunların içinde yer alan yabancı sermaye kaynaklı firmaların mali yapısı ile finansal oranlarına ilişkin çeşitli bilgiler sunulmuştur. Beşyüz büyük sanayi kuruluşunun büyüklükleri Türk sanayi sektörü içinde önemli bir ağırlığa sahiptir. Son çeyrek yüzyılda sanayi sektörü Türk ekonomisinin ana sektörü ve lokomotifine haline gelmiştir. Bilindiği gibi sanayi sektöründe yaşanan gelişmeler ekonominin tümünü etkilemektedir. Bu çerçevede sanayi sektöründe % 50'nin imalat sanayinde de % 60'ın üstünde ağırlığa sahip kuruluşları kapsayan ISO 500 çalışması yalnızca Türk sanayinin değil, ekonominin tümüne ilişkin önemli bir referans niteliğindedir.

Bilindiği gibi 2000 yılı IMF programı doğrultusunda döviz kuru çapasına dayalı ve hatalarının çok kısa sürede ortaya çıktığı bir dönem olmuş ve 2001 krizi yaşanmıştır. 2002 yılı enflasyonun yavaşladığı ve Türk Lirası'nın değer kazanması sonucu finansman giderlerinin düşerek sanayinin nefes aldığı bir yıl olmuştur. Böylece 2002 ve 2003 yıllarında ekonomide görülen olumlu performansta sanayi sektörü en etkin sektör olarak görevini yerine getirmiştir. 2004'te bu işlevini sürdürmektedir. 2002 ve 2003 yıllarında ihracatta yaşanan olumlu gelişmeler, sanayi sektörünün bu süre içinde ekonominin lokomotifini görevini devam ettirmesinde en önemli etken olmuştur.

2001 yılı GSMH'da çok büyük düşüş yaşanan yıldan sonra 2002'de % 7,9 oranında bir büyüme elde eden Türkiye o yıl dünyanın en hızlı büyüyen ülkeleri arasına girmiştir. 2003 yılında ise GSMH tekrar % 5,9 oranında büyümüş ve Türkiye bu kez de OECD ülkeleri arasında büyümede ilk sırayı almıştır. 2004 yılının ilk üç ayında da % 12,4 oranında büyüyen Türkiye, 2004 ilk çeyreğinde de dünyanın en hızlı büyüyen ülkeleri arasındaki yerini korumuştur.

Bilindiği üzere kriz sonrasında ekonomide yakalanan olumlu havada ihracat çok önemli bir rol oynamıştır. 2003'te ihracat dolar bazında % 31 oranında artış göstermiştir. Bu olumlu performansta özellikle ihracat ağırlıklı sektörlerde yaşanan gelişmeler etkili olurken; bu eğilimin ISO 500 için de geçerli olduğu görülmektedir.

2004 yılına bakıldığında da ekonomik göstergelerin büyük bölümünde olumlu gidiş devam etmektedir. Sanayi üretimi ve ihracat artmakta, enflasyon düşüşünü sürdürmektedir. Bunun yanı sıra ödemeler dengesinde cari işlemler açığındaki hızlı yükseliş dikkat çekse de yılın ilk yarısında bütçe performansına ilişkin olarak açıklanan rakamların pozitif gelişimi iyimser düşünmeyi cesaretlendirmektedir.

İstanbul Sanayi Odası'nın 2003 yılında üretimden satışlar kriterine göre yaptığı çalışmaya göre bünyesinde bulunan 135 adet yabancı sermaye kaynaklı firmanın 5 tanesi Türkiye'nin en büyük 10 sanayi kuruluşu arasında yer almaktadır. En büyük 50 sanayi kuruluşu içinde bu sayı 22 iken, en büyük 100 firma içinde 37 yabancı sermaye kaynaklı firma bulunmaktadır.

Bilindiği üzere doğrudan yabancı yatırımlar, gelişmekte olan ülkelerde sanayinin gelişmesi ve ekonomik büyüme için önemli bir etkidir. Bu doğrultuda doğrudan yabancı yatırımların teknoloji transferi, insan kaynakları birikimi, uluslararası ticarete entegrasyon sağlama, rekabete daha açık bir iş ortamı ve girişimleri geliştirme gibi faydaları bulunmaktadır.

Bu faydalar dikkate alındığında gelişmekte olan ülkeler arasında doğrudan yabancı yatırımları ülkelere çekebilmek adına kıyasıya bir rekabet yaşamaktadırlar. Türkiye benzer ülkelerle karşılaştırıldığında her dönemde çok düşük miktarlarda doğrudan yabancı yatırım çekebilmiştir (Tablo-4).

Tablo 4: TÜRKİYE'DE YILLAR İTİBARIYLA YABANCI YATIRIM (MİLYON \$)

Yıllar	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
Fiili Giriş	636	608	885	722	805	940	783	982	3,266	1,038	1,562	2,274

Kaynak:Yabancı Sermaye Demeği İstatistikleri, 2004

*Eylül-2004

Türkiye’de izin verilen yabancı sermaye yatırımları gerçekleşen yatırımların hemen hemen iki katı olmuştur. 2003 yılı verilerine göre bugüne kadar izin verilen yabancı sermaye tutarı toplam 35.203 milyon \$ iken fiili giriş 16.372 milyon \$ düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu rakam dünya ortalamasına göre oldukça düşük bir düzeyi yansıtmaktadır. Bunun en önemli nedeni yapılan yatırımların çoğu zaman izin verildiği yılda yapılamamış olması, sonraki yıllara sarkmasıdır. Diğer bir neden olarak bürokratik zorluklar, makroekonomik istikrarsızlıklar, siyasal konjonktürdeki dalgalanmaları saymak mümkündür. Ayrıca devlet tarafından verilen teşvik kredilerinden de yararlanma isteği de bu kapsamda değerlendirilebilir. Fon kaynaklı krediler daha çok parasal ağırlıkta olduğundan, bundan yararlanmak isteyen şirketler kendi adına belge aldıktan sonra yatırım yapmaktan vazgeçebilmektedir.

Yabancı yatırımların Türk ekonomisi üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada Türkiye’ de beşyüz büyük sanayi kuruluşu içindeki 135 yabancı sermaye kaynaklı firmanın genelde ülke ekonomisine olumlu katkı yaptığı görülmüştür. Bu firmalara ilişkin yapılan değerlendirme yabancı sermayeli firmalarda satış karlılığı, öz sermaye karlılığı gibi ekonomik değerlerin ortalamasının üzerinde olduğunu ortaya çıkarmıştır. Türkiye’ de ilk 500 sanayi kuruluşu arasında yer alan 135 yabancı sermayeli firmalarda yaklaşık 123.169 kişi istihdam edilmektedir. Bu firmalar ağırlıklı olarak otomotiv, turizm, finans gibi sektörlerde faaliyette bulunmaktadır.

Çalışmada ifade edilen bilgiler doğrultusunda ülkenin ekonomik gelişimini hızlandıran, verimlilik düzeyini yükselten, teknoloji transferinde önemli bir araç olan yabancı sermaye yatırımlarının bilinçli bir şekilde teşvik edilmesi gerekmektedir. Bunun için;

- Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının devlet politikası olarak benimsenmesi
- Türk ekonomisinin dünya ile rekabet edebilir bir yapıya kavuşturulması
- AB ile üyelik müzakerelerine odaklanılması
- Finans sektöründeki reformların tamamlanması ve liberal dış ticaret ve gümrük rejimlerinin sağlanması
- Hukuksal düzenlemeler yapılarak mevzuatlar arasında uyumun sağlanması
- Ülkenin altyapı ve lojistik kapasitesinin artırılması
- Bürokratik işlemlerin azaltılması
- Yatırım promosyon ajansının kurulması gerekmektedir.

Yukarıda ifade edilen hususlara ilişkin 2002 yılından beri hükümet Türkiye'ye yabancı yatırımı çekebilmek için bu konuların her biri için komite ve alt komite oluşturmuş olup; bunlarla ilgili çalışmaların sürdüğü görülmektedir.

SONUÇ

Dünyada yabancı yatırımları çekme konusunda yoğun rekabetin yaşandığı bir ortamda Türkiye' nin de payını alabilmesi için bu konudaki çalışmaların aksatılmadan yürütülmesi, yatırım ortamının daha çekici ve bürokrasiden arındırılmış olması gerekmektedir.

Aslında Türkiye'nin diğer ülkelere kıyasla daha fazla avantajı bulunmaktadır. Sadece 70 milyonluk nüfusun % 50' sinin 15-25 yaş grubunda olması Türkiye'yi büyük bir pazar ve işgücü açısından önemli bir potansiyel haline getirmektedir. Bunun yanı sıra Rusya, Türki Cumhuriyetleri, Ortadoğu ve Avrupa Birliği' ne yakınlığı Türkiye'nin çekiciliğini arttırmaktadır. Yeni Yabancı Sermaye Kanunu'nun daha liberal olması ve daha önce uygulanan izin sisteminin değiştirilmesi ile Türkiye'de daha liberal bir hukuki sistem hüküm sürmeye başlamıştır. Ayrıca Türkiye'nin imzaladığı birçok uluslararası antlaşmaya dikkat çekmede de fayda vardır (Gümrük Birliği Antlaşması, İkili Ticaret Antlaşması, Uluslararası Tahkim Antlaşması).

2004 yılı Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme süreci açısından önemli bir dönemdir. Şüphesiz ki Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde yabancı sermaye yatırımlarında bir artış olacaktır. Türkiye'nin belli standartlar doğrultusunda Avrupa Birliği yolunda hareket etmesi sonucunda sermaye girişinin de zamanla artacağı düşünülmektedir. Türkiye'de standartların yükselmesi ile imajının iyileşeceği böylece yabancı sermaye girişlerinin artacağı ve bunun 2005 yılında 4-milyar \$ civarında olacağı umulmaktadır. Yabancı sermaye artışının üretkenliği de beraberinde getireceği ve yaklaşık 40.000 kişiye istihdam sağlayacağı belirtilmektedir.

Şüphesiz ki Avrupa Birliği süreci ile birlikte kısa sürede yabancı yatırımların hızla artacağı, yeni iş alanlarının doğacağı, işsizlik sorununun çözüleceği gibi bir mucize olmayacaktır. Ancak yabancı yatırımların temposunun daha önceki dönemlere nazaran önümüzdeki 10 yıl içinde artan bir hızla yükseleceği tahmin edilmektedir.

KAYNAKÇA

Annual Report 2003; Foreign Investors Association

Bayraktar Funda; Dünya'da ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.Yayınları, Ankara-2003.

Duran Mustafa; Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları, TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Araştırma ve İnceleme Dergisi-33 Ankara-2003.

Insight Yased; Foreign Investors Association of Turkey July-2003 Issue-4.

Insight Yased; Foreign Investors Association of Turkey April-2004 Issue-18.

- Kazgan Gülten; Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul-2004.
- Morrisset Jacques ve Pirnia Neda; How Tax Policy and Incentives Affect Foreign Direct Investment, The World Bank and FIAS-2001.
- Onarer Mehmet; Türkiye' de Yabancı Sermaye Mevzuatı ve Yatırımları, Ekonomik İstikrar, Büyüme ve Yabancı Sermaye TCMB Yayını Ankara-2001.
- Tiryakioğlu Bilgin; Doğrudan Yabancı Yatırımlara İlişkin Uluslararası Düzenlemeler, Ekonomik İstikrar Büyüme ve Yabancı Sermaye TCMB Yayını, Ankara-2001.
- Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2000; İstanbul Sanayi Odası Dergisi Ağustos-2001 Sayı-425.
- Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2001; İstanbul Sanayi Odası Dergisi Ağustos-2002 Sayı-437 .
- Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2002; İstanbul Sanayi Odası Dergisi Ağustos-2003 Sayı-449.
- Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2003; İstanbul Sanayi Odası Dergisi Ağustos-2004 Sayı-461.
- UNCTAD; World Investment Report-2003, FDI Policies For Development, www.unctad.org (çevrimiçi).
- WIR-2003; FDI Policies For Development,National and International Perspectives (Overview) UNCTAD New York and Geneva-2003.
- Yabancı Sermaye Raporu-2003; T.C.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı,Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü Ankara, Şubat-2004.